

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

PESEL (wypełnia zdający) <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>											 LPOP-100-2602

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

DATA: **7 lutego 2026 r.**

CZAS PRACY: **150 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **40**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 15 stron (zadania 1–22). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Zapoznaj się uważnie ze źródłami, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj tylko na podstawie źródeł i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Na tej stronie i na karcie punktowania w wyznaczonych miejscach wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
8. Pamiętaj, że w razie stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócenia prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób, który utrudnia pracę pozostałym osobom zdającym, przewodniczący zespołu nadzorującego egzamin przerywa i unieważnia egzamin eksternistyczny.

Życzymy powodzenia!

LEKTURY OBOWIĄZKOWE NA EGZAMINIE

- Biblia, fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy św. Jana*;
- Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I: *Grecja*;
- Homer, *Iliada* (fragmenty);
- Sofokles, *Antygona*;
- *Bogurodzica*;
- *Lament świętokrzyski* (fragmenty);
- *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty);
- *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty);
- Jan Kochanowski, *Pieśń IX ks. I*, *Pieśń V ks. II*; tren IX, X, XI;
- William Szekspir, *Makbet*;
- Moliere, *Skąpiec*;
- Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*;
- Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*, *Romantyczność*; *Dziady* cz. III;
- Bolesław Prus, *Lalka*;
- Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty);
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*;
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*;
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (fragmenty);
- Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*;
- Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty);
- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*;
- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat* (fragmenty);
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*;
- Albert Camus, *Dżuma*;
- George Orwell, *Rok 1984*;
- Sławomir Mrożek, *Tango*;
- Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo preri*);
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*);
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*);
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty).

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na kolejnych stronach.

Tekst 1.

George Orwell

Rok 1984

– Jak się posuwa praca nad słownikiem? – spytał Winston, usiłując przekrzyczeć hałas.

– Powoli – odparł Syme. – Zajmuję się przymiotnikami. Fascynująca rzecz!

Na wzmiankę o słowniku natychmiast się rozochocił. [...]

– Jedenaste wydanie będzie w pełni normatywne¹ – rzekł. – Nadajemy językowi ostateczny kształt: taki, jaki będzie miał, gdy wszyscy zaczną posługiwać się wyłącznie nowomową. Kiedy skończymy, ty i inni będziecie musieli powtórnie jej się uczyć. Pewnie uważasz, że naszym głównym zajęciem jest wymyślanie nowych słów. Otóż nic bardziej błędnego! My niszczymy słowa. Setkami, i to dzień w dzień! Redukujemy język, plewimy² ze wszystkiego, co zbędne. W jedenastym wydaniu będą wyłącznie słowa, które mają zostać w użyciu po roku dwa tysiące pięćdziesiątym. [...]

– Niszczenie słów to coś pięknego. Najwięcej, oczywiście, wyrzucamy czasowników i przymiotników, ale setki rzeczowników też są zupełnie zbędne. Usuwamy nie tylko synonimy, lecz także wyrazy przeciwstawne. Bo jaką rację bytu mają słowa, których znaczenie jest po prostu przeciwieństwem innych? Każde słowo zawiera w sobie swoje przeciwieństwo. Weźmy na przykład przymiotnik „dobry”. Jeśli mamy „dobry”, po co nam taki przymiotnik jak „zły”? „Bezdobry” wystarczy w zupełności; jest nawet o tyle lepszy, że stanowi dokładne przeciwieństwo przymiotnika „dobry”, czego nie można powiedzieć o „zły”. A gdy z kolei chcemy coś wzmocnić, czy ma sens stosowanie mętnych i w sumie bezużytecznych określeń typu „wspaniały” lub „znakomity”? „Plusdobry” adekwatnie³ spełnia każdy wymóg, jeśli natomiast zachodzi potrzeba jeszcze większej emfazy⁴, można użyć „dwaplusdobry”. [...]. Z czasem pojęcie dobra i zła ograniczy się do zaledwie sześciu słów, a naprawdę do jednego. Czyż to nie wspaniałe, Winston? [...] Nawet kiedy piszesz, wciąż myślisz w staromowie. Czytam niekiedy artykuły, które pisujesz do „The Times”. Nie są złe, ale to przekłady. W głębi serca wolałbyś pozostać przy staromowie, jej mętnych i bezużytecznych odcieniach znaczeniowych. Nie pojmujesz piękna niszczenia słów. Czy zdajesz sobie sprawę, że nowomowa jest jedynym językiem na świecie, którego słownictwo kurczy się z roku na rok? [...] po czym ciągnął dalej:

– Czy nie rozumiesz, że nadrzędnym celem nowomowy jest zawężenie zakresu myślenia? W końcu doprowadzimy do tego, że myślozbrodnia stanie się fizycznie niemożliwa, gdyż zabraknie słów, żeby ją popełnić. Każde pojęcie da się wyrazić wyłącznie przez jedno słowo o ściśle określonym znaczeniu, natomiast wszystkie znaczenia uboczne zostaną wymazane i zapomniane. W jedenastym wydaniu jesteśmy już bardzo blisko tego celu. Lecz proces ten będzie postępował długo po naszej śmierci. Z roku na rok będzie coraz mniej słów i coraz węższy zakres świadomości. Nawet teraz, oczywiście, nie ma żadnych podstaw ani usprawiedliwień dla myślozbrodni. To jedynie kwestia samodyscypliny, regulacji faktów. Ale w końcu technika ta stanie się zbędna. Rewolucja zwycięży ostatecznie, gdy język osiągnie doskonałość. Nowomowa to angsoc, angsoc to nowomowa – stwierdził z niemal mistyczną satysfakcją. – Czy przyszło ci kiedy do głowy, Winston, że najpóźniej w roku dwa tysiące pięćdziesiątym nie będzie na ziemi ani jednego człowieka, który potrafiłby zrozumieć taką rozmowę jak nasza? [...] Do roku dwa tysiące pięćdziesiątego, a przypuszczalnie wcześniej prawdziwa znajomość staromowy zaniknie całkowicie. Literatura przeszłości ulegnie zniszczeniu. Chaucer, Shakespeare, Milton i Byron⁵ znani będą tylko z adaptacji na nowomowę, nie tylko innych, a wręcz sprzecznych z oryginałami.

Nawet literatura partyjna nie uniknie zmian. I partyjne hasła. Bo jak może istnieć hasło „wolność to niewola”, skoro zniknie pojęcie wolności? Myślenie ludzkie ulegnie przeobrażeniu. Tego, co my rozumiemy jako myślenie, nie będzie w ogóle. Ortodoksyjność⁶ oznacza niemyślenie, brak potrzeby myślenia. Ortodoksyjność to nieświadomość.

Słuchając tego wywodu, Winston nabrał przekonania, że Syme'a czeka ewaporacja⁷. Jest zbyt inteligentny. Widzi wszystko zbyt wyraźnie i mówi zbyt jasno.

George Orwell, *Rok 1984*, Warszawa 1993.

¹ Normatywny – ustalający obowiązujące normy.

² Plewić – wyrwać chwasty spośród roślin uprawnych; tu: oczyszczać.

³ Adekwatny – zgodny z czymś.

⁴ Emfaza – nacisk położony na pewne zdania, wyrazy lub sylaby, uwydatniający ich znaczenie.

⁵ Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron – angielscy poeci.

⁶ Ortodoksyjność – rygorystyczne przestrzeganie zasad jakiejś doktryny.

⁷ Ewaporacja – z ang. wyparowanie, zniknięcie.

Zadanie 1. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. wyjaśnij, czym nowomowa różni się od staromowy.

.....

.....

Zadanie 2. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. oraz znajomości całej powieści *Rok 1984* oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Praca nad wprowadzeniem nowomowy ma być rozłożona na lata.	P	F
2.	Słownik tworzony przez Syme'a jest zapisem języka, którym posługują się przedstawiciele partii wewnętrznej.	P	F

Zadanie 3. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W zdaniu *Nadajemy językowi ostateczny kształt* podkreślone sformułowanie oznacza kształt

- A. roboczy.
- B. pierwszy.
- C. docelowy.
- D. nieformalny.

Zadanie 4. (0–1)

Wyjaśnij na podstawie wypowiedzi Syme'a z tekstu 1., dlaczego władzy zależy na wprowadzeniu nowomowy.

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–1)

Na podstawie znajomości całego utworu *Rok 1984* wyjaśnij, dlaczego – zdaniem Winstona Smitha – Syme’a czeka ewaporacja ze względu na to, że „widzi wszystko zbyt wyraźnie i mówi zbyt jasno”.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 10. (0–2)

10.1. Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Bohaterem lektury obowiązkowej, który – tak jak Winston Smith – pisał pamiętnik, był

- A. Pan Młody z *Wesela*.
- B. Ignacy Rzecki z *Lalki*.
- C. Andrzej Kmicic z *Potopu*.
- D. Cezary Baryka z *Przedwiośnia*.

10.2. Rozstrzygnij, czy pamiętnik pełnił w życiu Winstona Smitha i bohatera wskazanego przez Ciebie w zadaniu 10.1. funkcję taką samą, czy – inną. Zajmij stanowisko i uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....

.....

.....

Zadanie 11. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do tego samego rodzaju literackiego co *Rok 1984* George’a Orwella należy

- A. *Tango* Sławomira Mrożka.
- B. *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego.
- C. *Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego.
- D. *Hymn do miłości ojczyzny* Ignacego Krasickiego.

Zadanie 12. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zdanie <i>Bo jak może istnieć hasło „wolność to niewola”, skoro zniknie pojęcie wolności?</i> jest pytaniem retorycznym.	P	F
2.	W zdaniu <i>Redukujemy <u>język, plewimy ze wszystkiego, co zbędne</u></i> podkreślone sformułowanie jest przenośnią.	P	F

Zadanie 13. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Niezgodnie z zasadami interpunkcji zapisano zdanie

- A. Książka, którą autor zaczął pisać w 1948 roku to futurystyczna dystopia.
- B. Utwory należące do tego gatunku literackiego ukazują czarną wizję przyszłości.
- C. Główny bohater to zazwyczaj jednostka podejmująca próby walki z panującym reżimem.
- D. Dystopie stanowią ostrzeżenie, ukazując zagrożenia, których źródłem są aktualne trendy.

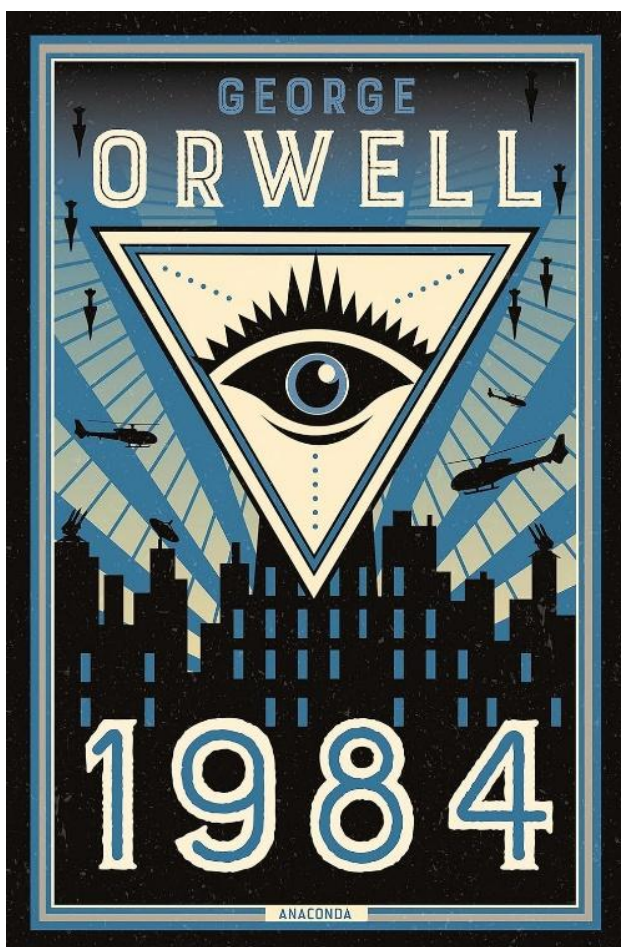
Zadanie 14. (0–2)

Na podstawie tekstu 1. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	„Plusdobry” i „bezdobry” to przykłady neologizmów słowotwórczych.	P	F
2.	Wyrazy „niszczyć”, „redukować”, „plewić” są synonimiczne.	P	F
3.	Wyraz „bezdobry” ma przeciwstawne znaczenie do wyrazu „zły”.	P	F

Zadanie 15. (0–2)

Zapoznaj się z poniższą okładką książki *Rok 1984* George’a Orwella.

www.empik.com

Okładka książki przedstawia graficzną interpretację powieści George'a Orwella. Wybierz dwa elementy graficzne i wyjaśnij ich sens w kontekście problematyki utworu *Rok 1984*.

-
-

Tekst 2.

Bartek Chaciński

Plus–minus język

1. Kiedy George Orwell tworzył nowomowę dla potrzeb swojego *Roku 1984*, zakładał skrajne zubożenie języka przyszłości. Uznał, że wystarczy jedno wartościujące słowo dotyczące różnych rzeczy i czynności: *dobry* (zły kojarzyło się źle i należało je z języka wyrugować). Resztę można będzie wyrazić poprzez różne warianty tego słowa: *niedobry*, *plusdobry*, *dwaplustdobry* – i tak dalej. Nie do końca mu wyszło z wyczuciem dokładnego kierunku zmian, ale ze zubożeniem trafił.

2. Wystarczyłoby podmienić *dobry* słowem *fajny* – i już szeregiem wersji tego słowa, od *niefajny* po *megafajny*, można by było opisać dużą część tego, wokół czego koncentruje się uwaga ludzi na forach internetowych i w serwisach społecznościowych, czyli ciągłego oceniania różnych elementów rzeczywistości. Komedia? Megafajna. Koleżanka? Fajna. Polityka? Niefajna. To język prosty, zrozumiały, niewymagający i szybki. Dokładnie taki, jakiego potrzebują ci użytkownicy polszczyzny w wieku lat nastu, którzy wciąż kompetencje językowe zdobywają, ale już chcieliby się wypowiedzieć na każdy możliwy temat.

3. Młody użytkownik języka ma skłonność do przesady, ale też powody do tego, żeby o każdym z doświadczeń wypowiadać się w mocnym tonie – w końcu każdorazowo może to być pierwsze z tego typu doświadczeń. Dla niego życie składa się z superzwycięstw i z megaporażek. Z euforii¹ i z dołków, z których jedno niepostrzeżenie przechodzą w drugie, często w ciągu sekund. Z wypasów lub z padak. Poza tym ma środowisko internetowych wojen na słowa, czyli flejmów, gdzie w stany skrajne wpada się często automatycznie. Po to tylko, żeby w ogóle być słyszalnym.

4. Ten swoisty system dwójkowy nie zna stanów pośrednich. Bo nawet spokojne – wydawałoby się – słowo *spoko* może oznaczać coś nie tyle dobrego, co właśnie plus- albo i dwaplustdobrego. Świetnego, znakomitego.

5. Jeśli zajrzemy do młodzieżowej nowomowy rozwijającej się w latach 90., zobaczymy system dwójkowy, ale w wersji tak barwnej, na jaką pozwala giętkość polszczyzny. Takiej żywotności i kreacji Orwell nie mógł przewidzieć. Wszystko skupia się wokół dwóch biegunów odpowiadających najmocniejszym doznaniom. Wszystko się buja jak na huśtawce – przynajmniej takie wrażenie można odnieść, po zetknięciu się z wyrażeniem: *wywalony w kosmos* (pozytyw), a potem z jego przeciwieństwem: *totalne dno i dwa metry mułu* (negatyw).

6. Binarne² jest zastosowanie słowa *banglać* (działać, chodzić) – coś może banglać lub nie, bez stanów pośrednich. Dobrą fazę (dobry nastrój) można mieć albo nie. Czaić bazę (rozumieć jakieś aspekty otaczającego nas świata) też można, a jeśli się nie czai, zostaje się lamusem – bez stanów pośrednich. *No raczej* nie oznacza ‘raczej fajny’, tylko po prostu *fajny*. Ten film był bardzo – nie oznacza, że był bardzo fajny, tylko że był po prostu fajny.

7. Poruszamy się w zakłętym kręgu etykietek punktujących rzeczywistość na plus i na minus, niewnoszących dużo więcej do konwersacji, nieprzynoszących często dodatkowego merytorycznego uzasadnienia. Z drugiej strony, mówiąc młodą polszczyzną – zarąbiście radzimy sobie z obczajaniem nowych etykietek wywalonych w kosmos. Polszczyzna zdała egzamin z Orwella lepiej, niżby sobie sam autor wyobrażał – na dwaplusdobrze.

Na podstawie: *Niezbędnik Inteligenta. O języku w mowie i piśmie*, Wydanie specjalne 11/2012.

¹ Euforia – stan bardzo dobrego samopoczucia i radosnego podniecenia.

² Binarny – dotyczący czegoś, co ma dwie różne części, np. system liczbowy mający tylko dwie cyfry: 0 i 1.

Zadanie 16. (0–1)

Na podstawie tekstu 2. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zdaniem autora tekstu 2., współczesna polszczyzna jest dobrym przykładem nowomowy opisanej w powieści <i>Rok 1984</i> .	P	F
2.	Według autora tekstu 2., użytkownicy języka mają prawo do emocjonalnego wyrażania swoich opinii.	P	F

Zadanie 17. (0–2)

Na podstawie tekstu 2. podaj dwie okoliczności, które wpływają na zmiany zachodzące we współczesnej polszczyźnie używanej przez młodzież. Odpowiedź uzasadnij.

-
-

Zadanie 18. (0–1)

Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią nawiasy w akapicie 6. tekstu 2.

.....

.....

.....

Zadanie 19. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Analiza podobieństw między słowami *dobry* i *fajny* służy autorowi tekstu 2. do zilustrowania

- A. różnorodności form językowych.
- B. zjawiska zmniejszania się zasobu słownictwa.
- C. różnic w odmianie przez przypadki wyrazów pochodnych.
- D. podobieństw w budowie słotwórczej wyrazów zapożyczonych.

Zadanie 20. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie przenośni *polszczyzna zdała egzamin z Orwella*, użytej w ostatnim zdaniu tekstu 2.

.....
.....
.....

Zadanie 21. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wypowiedzeniu z tekstu 2. *Wszystko skupia się wokół dwóch biegunów odpowiadających najmocniejszym doznaniom* wyrazu *biegun* użyto w znaczeniu słownikowym

- A. «jeden z dwóch przeciwstawnych wobec siebie stanów rzeczy».
- B. «jeden z dwóch punktów na ciele niebieskim, przez który przechodzi jego oś obrotu».
- C. «jeden z dwóch punktów o największej mocy magnetycznej na powierzchni jakiegoś ciała».
- D. «jeden z dwóch zacisków źródła napięcia elektrycznego, dzięki któremu można przyłączyć go do obwodu elektrycznego».

Zadanie 22. (0–15)

Napisz wypracowanie na podany temat.

- W wypracowaniu rozważ **problem** podany w temacie. Przedstaw również **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** wskazanych w temacie oraz do wybranych **kontekstów** (co najmniej **dwóch** spośród np.: historycznego, historycznoliterackiego, literackiego, biblijnego, mitologicznego, religijnego, politycznego, kulturowego, filozoficznego, egzystencjalnego, biograficznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa** wybrana spośród lektur wymienionych na 2. stronie arkusza egzaminacyjnego.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **250 wyrazów**.

Temat wypracowania:

Wolność jako potrzeba człowieka.

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej
- innego utworu literackiego
- wybranych kontekstów.

.....
.....
.....
.....
.....

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna